

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LXVI, кн. 1, 2024 г.
Научна конференция „Ролята на фамилия бизнес за устойчиво развитие“
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LXVI, book 1, 2024
Scientific Conference "The role of family business for sustainable development"

[DOI: 10.22620/sciworks.2024.01.004](https://doi.org/10.22620/sciworks.2024.01.004)

ПРОБЛЕМИ НА ФАМИЛНИЯ БИЗНЕС ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
PROBLEMS OF FAMILY BUSINESS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Анет Арабаджиева
Anet Arabadzhieva

Технически университет – София, филиал Пловдив
Technical University – Sofia, Plovdiv branch

E-mail: anet2003@abv.bg

Резюме

Проблемите на фамилия бизнес са изследвани в редица научни публикации и в по-голямата си част са свързани с недостиг на финансови средства, липса на необходимата управленско-икономическа подготовка и еднолично вземане на управленски решения. Проведеното изследване в тази насока ни насочва към един сравнително малко изследван проблем – недостатъчно ефективната чуждоезикова подготовка, което затруднява устойчивото развитие на семейните предприятия. Посочени са причините за тази констатация, както и са формулирани конкретни насоки за преодоляването на този проблем.

Ключови думи: недостиг на финансови средства, управленско-икономическа подготовка, еднолично вземане на решения, чуждоезикова подготовка

Abstract

The problems, faced by family businesses, have been studied in a number of scientific publications, and most of them are related to insufficiency of financial resources, lack of the necessary management and economic training, or single-person decision-making. The research, conducted in this direction, turns us to a relatively poorly studied problem – insufficiently effective foreign language training, impeding the sustainable development of the family type companies. The reasons for this finding are given, and specific guidelines for overcoming the problem are formulated.

Key words: insufficiency of financial resources, management and economic training, single-person decision-making, foreign language training

ВЪВЕДЕНИЕ

Значимата роля на фамилия бизнес за устойчивото развитие на икономиката в България се дискутира и изследва все повече в нейните различни аспекти. Динамично променящата се бизнес среда, в която функционират семейните предприятия, създава нови проблеми и предизвикателства пред тях.

Целта на доклада е да се посочат основните проблеми на семейните компании, както и да се открие важноста на един малко изследван проблем, поставен от сегашното поколение във фамилия бизнес - неефективната чуждоезиковата подготовка на човешките ресурси.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

За реализация на целта в разработката е направен обзор на някои от основните източници за основните проблеми при функционирането на фамилия бизнес. Проведено е структурирано интервю с 25 мениджъри на семейни предприятия относно проблемите, затрудняващи успешното им развитие. От тях 16 са представители на предишното поколение, които са в пенсионна възраст и предстои да прехвърлят бизнеса на техните наследници, а 9 са представители на сегашното поколение. Условно са разделени на две групи – Група 1 (представители на предишното поколение) и Група 2 (представители на сегашното поколение). Въпросите са свързани с проблемите при дейността на семейните предприятия.

РЕЗУЛТАТИ

Направеният обзор по темата на доклада ни дава възможност да обобщим, че редица научни разработки изследват проблемите при работата на фамилия компании. В статията „Problems in Family Business: Systematic Literature Review“ са систематизирани отделни виждания на автори от различни страни относно главните проблеми на семейните предприятия (Amenah и др., 2023). Според тяхната позиция, те се свеждат до: липса на бизнес стратегия, неефективна комуникация, липса на управленски умения и професионална експертиза и липса на гъвкавост. Към тези проблеми, други автори добавят финансови затруднения и липса на управленска приемственост (Hastenteufel, 2019).

Посочените проблеми се отнасят и за българската действителност, точно и ясно разкрити в статията „Дефиниране, характеристики и проблеми на фамилия бизнес“. Според (Magdegoва & Куугова, 2014), те са свързани с осигуряване на приемственост на бизнеса, недостиг на собствен капитал, труден достъп до финансиране, недостатъчно добрата икономико-управленска подготовка на собствениците, липса на точната професионална експертиза на човешките ресурси, трудно осъществим баланс между семейните и бизнес отношенията.

Според проучване на ЕУ България, като най-голямо предизвикателство за развитието на бизнеса от семеен тип и катализатор на значителни промени на първо място е недостигът на квалифициран персонал (91%) и нарастващите

разходи за заплати и суровини – 73%. Относно проблема, свързан с осигуряване приемственост на бизнеса, консултантската компания ЕУ България посочва, че в момента повечето семейни компании в България се управляват от две поколения, които работят заедно или само от първото поколение, което предава опита си на наследниците. Според тяхно проучване, голямата част от семейните фирми не са подготвени за неочаквани събития, изискващи приемственост, около 20% не смятат, че това е необходимо, а близо 60% не се подготвят, но планират да проведат такива разговори. Крайната констатация от проучването на ЕУ България е, че само 20% са частично готови да осигурят приемственост на семейния бизнес (Kniga na familnia biznes v Bgaria, 2024).

Целта на доклада е изследване на проблемите на българските семейни предприятия в новите условия.

За постигането ѝ, е проведено структурирано интервю с двадесет и пет мениджъри на семейни фирми от различни сектори, условно разделени на две групи – представители на предишното поколение (Група 1) и представители на сегашното поколение (Група 2). Първият въпрос е свързан с проблемите в дейността на фамилия бизнес (Таблица 1).

Таблица 1. Проблеми в дейността на фамилия бизнес, посочени от представителите на предишното поколение.

Table 1. Most common family business challenges as pointed by the representatives of previous generation.

Проблеми	Група 1
Недостиг на финансови средства	78%
Липса на приемственост	67%
Трудно осъществим баланс между семейните и бизнес отношения	56%
Различни ценности в двете поколения	52%

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

Анализът на резултатите от проведеното собствено изследване показва, че по-голямата част от респондентите от предишното поколение дават приблизително близки отговори, като посочват, че основните проблеми, затрудняващи функционирането на семейните предприятия са:

- недостиг на финансови средства – 78%;
- липса на приемственост – 67%;
- трудно осъществим баланс между семейните и бизнес отношения – 56%;
- различни ценности в двете поколения – 52%.

Първият въпрос е зададен и на респондентите от Група 2. Правят впечатление съдържателно различните отговори на участниците, представители на сегашното поколение, обобщени в таблица 2.

Таблица 2. Проблеми в дейността на фамилния бизнес, посочени от представителите на сегашното поколение.

Table 2. Most common family business challenges as pointed by the representatives of current generation.

Проблеми	Група 2
Липса на професионална експертиза	75%
Неефективна чуждоезикова подготовка	69%
Липса на дигитални умения	62%
Липса на иновативност, креативност и капацитет за работа по проекти	54%

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

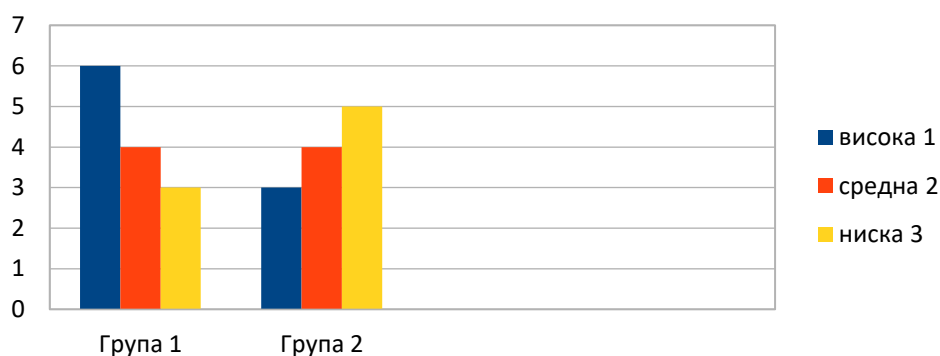
Респондентите от втората група, представителите на сегашното поколение, посочват различни от тези на първата група фактори за успешния фамилен бизнес, както следва:

- липса на професионална експертиза – 75%;
- неефективна чуждоезикова подготовка – 69%;
- липса на дигитални умения – 62%;
- липса на иновативност, креативност и капацитет за работа по проекти – 54%.

Неефективната чуждоезиковата подготовка е посочена на второ място от 69% от участниците в интервюто като проблем във фамилния бизнес. Те уточняват, че с най-висока степен на значимост е владееенето на английски език – 84%, следван от немски език – 6%, френски, италиански, испански – 5%, китайски – 1%, 4% - други (турски, гръцки, руски). На диаграма 1 е онагледена оценката на владееенето на английски език на работещите в семейните предприятия от двете групи респонденти.

Анализът на резултатите показва, че участниците от сегашното поколение дават в голямата си част ниска оценка на владееенето на английски език, а представителите на Група 1 – висока.

Следващият въпрос е към представителите на сегашното поколение и е свързан с аргументите за ниската оценка на чуждоезиковата подготовка. Ако обобщим резултатите, основните причини за ниската оценка на чуждоезиковата подготовка е, че потребностите на фамилния бизнес са от сътрудници, владеещи английски език, с компетенции в инженерно-техническата терминология и бизнес английски, с цел ефективно изпълнение на фирмените стратегии.

Фигура 1. Оценяване значимостта на владеенето на английски език от двете групи респонденти.

Figure 1. Evaluating the significance of English language proficiency by the two groups of respondents

Източник: Собствено проучване

Source: Own research

В съвременната дигитална ера, този проблем е за всички инженерно-технически специалисти: машинни, транспортни, авиационни инженери, компютърни, електронни и други. Компютърните технологии продължават активно да се развиват, като всяка година се появяват все повече и повече иновации. Безспорно това е проблем, който е свързан и със самата чуждоезикова подготовка, която трябва да бъде актуализирана и да следва текущите тенденции и изисквания на бизнеса в България, като се вземат предвид и бъдещите технологични и пазарни посоки на развитие. Също така е полезно да има сътрудничество между обучителните организации и бизнес общността за по-добро адаптиране на образователните програми към нуждите на пазара.

Основните предимства на технически английски и бизнес английски език са:

- глобална комуникация;
- разбиране на техническата документация;
- работа на международния пазар;
- професионално израстване.

ИЗВОДИ

В доклада е направен опит за разкриване на един малко изследван проблем в дейността на фамилия бизнес, а именно владеенето на английски език и по-специално на бизнес и техническата терминология, което осигурява възможности за международно сътрудничество и общуване с глобални клиенти и партньори. Този език става своеобразен ключ за отваряне на врати към международни възможности и постигане на лидерски позиции.

През последните няколко години, в ерата на дигиталните технологии, все повече нараства значимостта на специализираният английски език, което се явява проблем за сътрудниците в редица предприятия. Неговото решаване е до известна степен свързано с дейността на обучителните институции, които е необходимо да актуализират и адаптират своите учебни програми, в съответствие с изискванията на бизнеса. Владееенето на бизнес и технически английски език е напълно преодолим проблем, за да могат семейните фирми да имат устойчиво развитие.

REFERENCES

- Amenah, A., Maghfiroh, M., Wardana, L., Indrawati, A., Setiawan, B.,* Problems in Family Business: Systematic Literature Review, *Journal of Management and Social Sciences (JIMAS)* Vol. 2, No. 2 Mei 2023 e-ISSN: 2963-5497; p-ISSN: 2963-5047, Page 174-188
- Hastenteufel, J., Staub, M.,* Current and future challenges of family businesses, *Managerial Economics* 2019, vol. 20, No. 2, pp. 119–132
- Kniga na familnia biznes v Bulgaria,* 2024, https://www.ey.com/bg_bg/family-enterprise/
- Madgerova, R., Kuyrova, V.,* Definition, characteristics and problems of family business, *sp.lkonomika i upravlenie*, №2, 2016